

Carl Erik Kühl

"Han så, at der var godt at være og skyndte sig tilbage"

(1980?)

En mulig begyndelse på dette skrift lyder: "Hermed vil vi gerne (a) grundlægge eller (b) åbne for eller (c) invitere til studier inden for et forskningsområde, vi har valgt at kalde "topologi". De tre varianter (a), (b) og (c) udgør tre trin på skalaen fra det stortalende til det mere beskedne. Når jeg ikke har valgt denne begyndelse, er det ikke, fordi jeg finder skalaen for grov. Det har snarere at gøre med, at det er uklart, i hvilken forstand topologien er et forskningsområde - eller kan være det.

Det er ellers moderne at søsætte nye videnskaber. Og det sker naturligvis ikke alene, fordi det er moderne - skønt mange nye '-logier' dukker op og forsvinder som kjolelængder, odeurs og frisurer: de er spændende, fordi de er nye og dermed anderledes; og når de ikke er nye længere, er de heller ikke anderledes, idet glemsomheden stille har bortgemt dét, de var anderledes end; og når de ikke er anderledes, er de heller ikke spændende; og spændende *skal* de være.

Mange nye teoretiske forskningsområder deler også topologiens *blaserthed* ved at blive kaldt et område. Enhver filosofisk helhedstænkning siden Hegel har måttet insistere på, at den ikke blot omfattede en region - lad os sige: et felt i lykkehjulet, et stykke af kagen - men hele det område, regionerne er regioner af - altså: hele lykkehjulet, hele kagen, hele verden, hele virkeligheden. Helhedsvidenskaben er naturligvis allerede et projekt hos Aristoteles. Og hos ham er den anførte topik [forskellig fra topologi: forklar] endda langt mindre problematisk end i den post-hegelianske filosofi. Thi siden Hegel optager helhedstænkningen ikke blot de vedtagne regioner i sig; den ene helhedstænkning optager til lige den anden i sig - og netop *som* helhed.

Så længe -ismene *brydes*, er "det hele" ikke så vanskeligt. Den ene -isme mener dit, den anden mener dat m.h.t. samme dut. Der er tale om uenighed, og kommer de uenige til enighed, er antallet af -ismer p.t. nedbragt. Med -logierne får "det hele" en vanskeligere status. Den ene -logi anviser den anden en plads i sig - og omvendt. (Den ene -logi giver den anden "logi!") Den ene ekspliciterer de implicitte forudsætninger for den anden - og omvendt. Den ene -logi har som sit paradigmatiske tema, hvad den samtidig kan anføre som mulighedsbetingelse for den andens refleksioner - og omvendt. Grundstrukturen opfattes som værende af typen: "A subsumerer B, og B subsumerer A". Og det lyder underligt, det lyder paradoksalt!

Men det synes klart, at en helhedstænkning, der til og med har pladser *i sig* til andre helhedstolkninger, kun dårligt kan kaldes regional. Skade altså, at der findes mere end én tænkning med en sådan universel subsumptionskraft...

At subsumere betyder at underordne. At B er underordnet A, vil sige, at B er (bragt) under en orden, der ikke "først" er B's egen, men givet af A. Underordningen kan være transitiv, i den forstand at A selv kan være (bragt) under en orden, og at det netop er denne orden, der henviser A til at bringe B under den orden, der under ingen omstændigheder "først" er B's egen, men er givet af A. Subsumtionen kan altså være et "uskyldigt" fænomen: Et hjørne af et stykke kage er underordnet det stykke kage, hjørnet er et hjørne af; lige som kagestykket er underordnet den kage,

stykket er et stykke af. Den subsumptive relation hedder "...er en del af...". Men subsumptionen kan også betegne f.eks. et magtforhold: Slaven er underordnet herren. Slaven er bragt under en orden, der ikke "først" er hans egen, men givet ham af herren. Det specifikt magtmæssige ligger i, at den givne orden ikke er konstitutiv for den underordnede instans, men må begribes som udfaldet af en akt, i hvilket den givne orden netop *gives*. Den subsumptive relation hedder "...er undertvunget...". Slaven er først slave, når han har underkastet sig herren. Lige som herren først er herre, når han har underlagt sig slaven. Det er selvfølgelig ikke sikkert, at en egentlig undertvingelse har fundet sted - er datérbar - i ethvert enkelttilfælde. Som slave kan dog kun den bestemmes, som "først" bestemmes som fri. Et stykke kage derimod er ingenting, før det skæres af kagen.

De enkelte -logiers forsøg på at løse subsumptionsparadokset viser sig først som sådan, når den ene -logi udtrykkeligt træder i dialog med den anden. De løsningsforsøg, der oftest praktiseres, består i, at den ene subsumption hævdes, mens den anden benægtes. Og den anden benægtes, *fordi* den første hævdes. Og vice versa. Marxologer og hermeneutikere f.eks. kan bare løse paradokset ved at banke hinanden under fodsålerne og slå hinanden oven i hovedet: Marxologen angiver "den materielle basis" som hermeneutikkens mulighedsbetingelse. Og netop denne basis genererer hans helhed. Således subsumerer marxologen hermeneutikken. Hermeneutikeren angiver eksempelvis "Lebenswelt" som den allerede-givne helhed, som også marxologien må antage som yderste horisont. Og netop "Lebenswelt" er hans tema. Således subsumerer hermeneutikeren marxologien. Kan kun den ene have ret? I så fald får dialogen ikke ringe lighed med magtkampen: Under fodsålerne - hvem stikker så dybt, at han når den grund, som også den andens helhedstænking hviler på? Oven i hovedet - hvem når så højt, at han også omfatter den andens helhedstænking i sit overblik? Ligheden med magtkampen har ikke med aggressivitet at gøre, men med det, at diskursen er prøvesten for, hvad -logien *formår* ("ver-macht"!).

Meget er uklart og forgrovet her. Men det kan vel fastslås, at marxologer og hermeneutikere ikke *omfavner* hinanden? Eller - er det sikkert, at de ikke *kan* det? I omfavnelsen om-fatter jeg [fatter jeg om] dig, og du om-fatter [fatter om] mig. Jeg er hos dig, og du er hos mig. Jeg har en plads hos dig, og du har en plads hos mig. Om dette forhold bør opfattes som "gensidigt subsumptivt", er ikke så væsentligt i første omgang. Snarere må vi spørge: er det givet, at den ene helhedstænking (1) ikke kan eksplicere den andens implicite forudsætning, (2) ikke som tema kan have, hvad den samtidig kan anføre som mulighedsbetingelse for den andens refleksioner, og (3) ikke kan anvise den anden plads i sig - alt sammen *uden* at fornægte muligheden af den *omvendte* bevægelse *mutatis mutandis*?

Dette spørgsmål er af topologisk art. Hvad *dét* i princippet vil sige, har jeg ikke sagt noget om. Hvor vi skal placere topologien - over eller under eller ved siden af eller indeni, som en del af, som konstituerende, som konstitueret - er selv et spørgsmål af topologisk art. Som jeg helt vil lade ligge. Altså må jeg også finde en ny begyndelse.

I: Topologiens filosofi er ikke filosofien om topologien, men - snarere - topologien om filosofien. Heidegger siger, at *tiden tider (sig)*. Vi kan måske sige, at topologiens filosofi er "læren om", hvorledes *tænkningen steder sig*.

II: Topologi bør heller ikke tænkes som læren om topos, men snarere som den orden - logos - der råder i stedsliggørelsen, "stedelsen". Altså omtrent som når "det psykiske" undertiden kaldes "det psykologiske": Vi taler stadig om sagen selv, men nær-kalder i samme talte ord tillige den *orden* "i" det psykiske, som netop er den videnskabs mulighedsbetingelse, som handler om det psykiske.

III: Topologiens projekt - hvis den har et projekt eller er et projekt - går ud på at fjerne gåseøjnene fra det, der ellers kaldes *stedsmetaforer* [og som da overtager gåseøjnene].